

Karsten Thomsen fra Frøslev.

Af Morten Eskesen.

For at se Karsten Thomsens Liv i dets rette Lys, er det nødvendigt at mindes de mærkelige Forhold, under hvilke han og hans Forfædre har levet i Eggen vest for Flensborg. Hans Fødeby, hvor han også boede og virkede til sin Død, er Frøslev i Hanved („Handvej“) Sogn. Kirkebyens Navn skrives paa Tysk „Handewitt“, og således stod det i min Barndom skrevet i vore Almanakker, hvor det fandtes på Grund af Markederne, der holdes ved Majdags- og Mikkelsdagstider. Sognet er mærkeligt både ved sin Udstrækning og sin Historie. I Udstrækning siges Sognet at være 2 Flademil. Fra Hanved høje Kirketårn med dets slanke Spir er der en vid Synskreds, og selv fra Kirkebakken ved Kirken og Kirkegården er der en vid Udsigt til de tre Sider i Syd, Vest og Nord, medens Skovene (Frueskoven, Hanved Skov o. s. v.) lukker af i Nordøst, Øst og Sydøst, hvor der ellers ikke er langt til Flensborg og Sankelmark.

Siden Kong Frederik den tredies Dage har Hanved Sogn havt højtysk Kirkesprog. Hartvig Meyer hed den Tysker, de fik til Præst. Bønderne klagede til Kongen, mindede om, hvad de havde lidt i Krigens Tid og endnu måtte lide som Følge deraf, og „nu kunde de ikke få Sjæletrøst og Syndernes Forladelse i deres danske Sprog,

de Syge kunde ikke få Vederkvægelse i deres Dødskamp, fordi de ikke fattede Præstens tyske Sprog, derfor var Sognet fuldt af Veklage, de fremmede og uforståelige Ord var deres Sjæle til stadig Ærgrelse.“ Men lige meget hjalp det. Kongen havde større Tillid til sin Ven, Vestfaleren Superintendent Stephan Klotz, end til sine danske Bønder i Hanved. Og i over hundrede År har Højtysk været Læsning og Skolesprog. I Frederik den femtes Dage blev Brandenborgeren Adam Struensee Landskirkens Tilsynsmand i Hertugdømmerne, og Hanved var et af de første Sogne, hvor han holdt Eftersyn. Han klagede til Konsistoriet, at Sognefolkene ikke kunde få Gavn af deres Kirkegang, fordi Kirkens Sprog ikke var Hjemmenes, hvorfor han og hans Efterfølgere klemte på, som det gjaldt om at „gjøre Gud en Dyrkelse“ med at få de danske Sognefolk omskabte til Tyskere. Hvor godt det er lykkedes i Frøslev, derom bærer blandt meget andet Karsten Thomsens rodægte, livsfriske Viser Vidnesbyrd både for Nordboer og Tyskere, når de ikke med Flid lukker Øjne og Ører for at undgå Sandheden, trøstende sig med, at hvad Øjet ikke ser og Øret ikke hører, det Hjærtet ikke rører.

I Struensees Tid kom fra Medelby Sogn den første Karsten Thomsen, hvor han havde købt vestlig i Byen, Bolet, der indtil nu er blevet i Slægtens Eje, og hvor Frøslev siden fik sin Kro og har den endnu. Det var også i Struensees Tid, at Frøsleverne måtte kæmpe med Ellunderne om Kirkevejen. Frøsleverne har endnu over en Mil til Kirke i Hanved, og værre var det endda, da deres Kirkevej gik i en Bue om ad Padborg, Harrislev og Gotrupel. At blive skilt fra Hanved Sogn og blive lagt ind under Bov, hvorved de kun vilde få en tyve Minutters Gang til

Kirken, har de ikke kunnet få sat igjennem, heller ikke at få deres egen Kirke sammen med Nabobyen Harrislev, hvorved Præsten i Hanved vilde få to Kirker. Imidlertid var de i forrige Århundrede kommen i med at skyde en Gjenvej til Hanved ved at bruge Byvejen mellem Frøslev og Ellund, som ligger nogenlunde midtvejs mellem førstnævnte By og Hanved, og i samme Retning havde de vel sagtens alle Tider havt Kirkesti. Ellunderne så imidlertid ikke mildt til, at Kirkestien og Byvejen skulde blive Kirkevej for den store Landsby, den største i Vie Herred. Det gik for meget ud over deres Jorder, og omsider enedes Ellunderne om, at der skulde sættes en Stopper for al denne Kjørsel. Et Brudepar, som med deres Lovns-mænd skulde til Hanved, mødtes ved Skjellet med de Ellund Mænd, som vilde tvinge Frøsleverne til at vende om, og da der ikke var andet for, spændte de Hestene fra, førte Seletøjet og Skaglerne med sig og gjemte dem oppe på „Gården“. Brudefolkene måtte gå til Kirke og trække eller drive Hestene.

Frøsleverne mente imidlertid, de havde Hævdret på Vejen, og de havde ikke i Sinde at opgive deres Ret. Så døde der en gammel Mand, og da hans Lig skulde jordes, havde de ikke i Sinde at lade sig lumpe. På Byens største Bol boede Regnskabsmanden (Sognefogden) Laust Pedersen, Laust Regnskabsmand kaldte de ham. Han tog ind til Flensborg for at tale med Amtmanden om Sagen; men det nyttede ikke, at Amtmanden henviste Sagen til Domstolen. Den Rettergang vilde blive for langsom, mente Regnskabsmanden. „Har I da ingen Knipler i Frøslev?“ spurgte Amtmanden. „Ja, nu har De Pinedød sagt nok,“ sagde Regnskabsmanden, „Farvel Hr. Amtmand.“ Og kom-

men hjem fik han sine Frøslever kaldt til Grandstævne, hvor de enedes om, når Dagen kom, at mødes til Ligfærd hver Mand og Svend, der kunde svinge en Knippel, og hvem, der kunde, skulde stille med Heste og Vogn; men Kvinderne skulde blive hjemme. Dagen kom. En stor Skare kørte ud fra Frøslev med Ligvognen forrest. Men Ellunderne var på deres Post og havde fra Nabolaget skaffet sig den Styrke, de kunde overkomme, og de havde overskåret Hjulsporene med Vold og Grav. Dog hjalp de til at få den forreste Vogn med Liget hjulpen i Vej efter Hanved. Da Sognepræsten Johannsen kom til Kundskab om, hvad der gik for sig ude mellem Ellund og Frøslev, blev han hed om Ørerne og fandt dette at være en sørgelig Færd i et kristent Land. Dog da han havde summet sig lidt på det, sagde han på Frøslevdansk: „Ja ven de kun it slær Folk ijel, så hær ét da inne Nø!“

Slaget blev hårdt. Tilsidst gik det løs med Næverne og Neglene, indtil Ellunderne måtte give tabt, gjøre Vejen farbar og love Frøsleverne fri Færdsel for Fremtiden. Og inden de Ellund Kvinder så sig for, havde de Laust Regnskabsmand oppe på „Gården“, hvor han krævede Seltøjet og Skaglerne fra Lovnsfærden. Konen undskyldte sig med, at hun ikke havde Nøglerne til Skrinene. „Da hær æ,“ råbte Regnskabsmanden, idet han svang en stor Buløkse, „hjer en Løgel, dæ ka' lukk' åll di Ellunders Skrin' op!“ Det hjalp, nu fandtes Nøglerne. Men det var en underlig Færd at sè, da Frøsleverne nåede til Hanved Kirke.

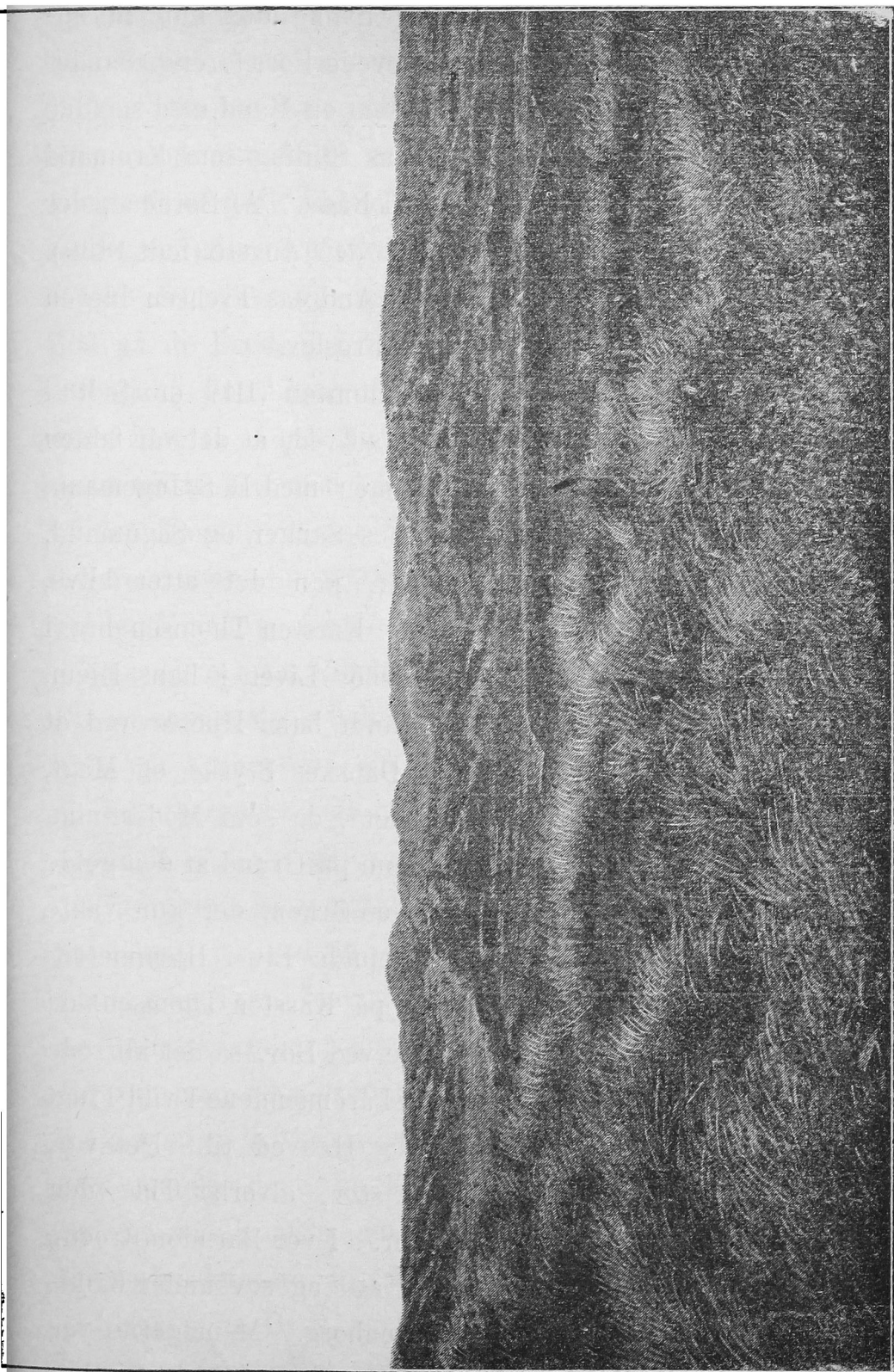
Laust Petersens Gård ejedes siden af Sønnen Hans Petersen, der døde 1861, 91 År gammel, og ham er det, der til sin Eftermand på Gården Andreas Andresen, har

fortalt denne Historie, som atter her er gjengiven efter gamle Andresen. Hans Pedersen var syv År, da Slaget stod over Kirkevejen (1777).

En anden Historie har Andreas Andresen fortalt efter samme Kilde om Laust Regnskabsmand. Den er fra 1781, da en Trop af den danske Konges Krigsfolk skulde sæt til gode i Frøslev. Da Kaptejnen ikke rask nok kunde få sin Vilje med Regnskabsmanden, stødte han i Heftighed denne for Brystet med Sabelheftet. Men dette vilde Laust Regnskabsmand ikke finde sig i, og uden at tænke på Følgerne, greb han Kaptejnen i Brystet og herned med ham, idet han højrøstet udbrød: „Slær Do! æ skal vis' dæ, te æ er li'så godt en Kongens Mand som Do!“ Sønnen Hans Petersen, som da var 11 År, stod hos; men han styrtede i Skræk ind til sin Moder, idet han mente, at Faderen nu blev skudt af Soldaterne, og det undrede ham meget, da Faderen siden kom ind med Kaptejnen, og de omgikkes hinanden som gode Venner.

Samme Laust Regnskabsmand har, siger Andresen, efterladt sig en Dagbog med mærkelige Optegnelser. Han mindes dog kun en, der gik ud på, at der omkring ved Året 1750 blev i „Frøslev Bjærge“ skudt sex Ulve og sendt til Herredsfoged Lüders i Åbenrå.

Således så der ud i Frøslev, da Karsten Hjuler (Karsten Thomsen) fra Medelby giftede sig ind i Byen og bosatte sig der. Efter ham fulgte som Mand på Bolet, Sønnen Thomas Thomsen fra omtr. 1800 og efter Thomas Thomsen igjen dennes Søn Sandemand Karsten Thomsen, født i Frøslev Kro den 27. April 1801 og gift med en Gårdmands Datter der fra Byen Trinike Clausen, født 4. April 1804. I deres Ægteskab havde

Frøslev Hede.

Karsten og Trinike ni Børn, af hvilke dog kun to oplevede den modne Alder og overlevede Forældrene. Sandemand Karsten Thomsen omtales som en Mand med sjældne Evner, en oplyst Mand; men hans Stilling som Kromand synes ikke at have været ham til Både. Af Børnene, der overlevede Forældrene, var Marie den yngste (født 1839). Hun er som Enke efter Gårdejer Andreas Tychsen bleven gift med Gårdejer Nis Lenger i Frøslev.

Hendes Broder Karsten Thomsen (III) er født i Frøslev Kro 1837, og han var glad ved, at det var falden i hans Lod at have Årsdag sammen med B. S. Ingemann, Holger Danskes og Valdemarernes Sanger og Sagnmand, som sang: „Hvad Danmark var, kan det atter blive, endnu er Fædrenes Ånd i Live.“ Karsten Thomsen har i sin Vuggeviser i få Træk afmalet os Livet i hans Hjem, hvor den gamle Bedstemoder vandt hans Hjærte ved at fortælle og synge om „Holger Danskes Styrke og Magt, og om Kong Valdemars vilde Jagt“, og som Modsætning dertil Livet i den tyske Skole, som på Grund af den golde og ufrugtbare Undervisning var en Ørken, der kun vakte stærkere Længsel efter det grødefulde Liv i Hjemmet.

Det gjorde et dybt Indtryk på Karsten Thomsen, da Kanonerne den 9. April 1848 talte ved Bov, så det klirrede i Frøslevers Vinduer, mens Friskaremændene i vild Flugt for igjennem Byen ad Ellund og Hanved til. Det var, som H. C. Andersen sang, „en stor, alvorlig Tid“ den Gang og i de År, der fulgte efter. I vor Barndom troede vi, at Holger Danske bogstavelig sad og sov under Kronborg, Ribe Domkirke eller Skakkenborg. Meningerne var delte om, hvor det var, han sov; men Sandhed var det, at han sov, ti mens Tyskheden listede sig frem ikke blot

i Sønderjylland men i Kjøbenhavn og alle vegne, „sov vort Folk indeni“, og når vort Folk sover indeni, da sover Holger Danske, mens der er indbyrdes Kiv og Kjævl om Ting, der ofte knap er en Bønne værd. Nu var der kommet „en grov Ånd over Folket,“ som den jydsk Bonde sagde, og efter Treårskrigen med sine Nederlag og Sejre skulde det vise sig, om vi lidt efter lidt kunde få rådet Bod på de Brud, der var sket, mens Holger Danske sov. Det gjaldt for Rigsstyrelsen om at skaffe de danske Hjem deres Ret til dansk Kirkegang og dansk Skolegang. Men dette måtte ske med Lempe; ti Folk var nu blevne vante til den Tanke, at det tyske Sprog var et „langt højere, ædlere, finere Sprog“ end det danske. I dette Sprog havde Morten Luther skrevet sin Katekisme, sine Salmer og oversat Bibelen fra det latinske, som var bleven Romermenighedens hellige Sprog. Og der var snart mere Tale om Luther end om Kristus, mere Tale om at være gode Lutheranere end om at være sande Kristne. Kristenommen er i sig selv en Løndom, der åbner sig kun for de Indviede, som rigtignok er de Umyndige og ikke de Selvkloge, og ved at bruge i Kirken fremmede Sprog: Latin eller Tysk, blev det, der gjaldt for at være kristelig og luthersk endnu mere løndomsfuldt og frimureragtigt. Nu var man efter Hånden vænnet til det tyske Sprog i Kirken og på Kirkegården, der ved sine tyske Gravskrifter godt kunde ligne en Kirkegård midt i Tyskland. Ved Dåben, ved Konfirmandundervisningen, a Alteret, ved Nadverbordet, fra Prædikestolen, ved Brudeskamlen og ved den åbne Grav var man vant til at høre det tyske Sprog; Kirkebøger, Dåbs- Vielses- og Dødsattester samt Skudsmålsbøger udstedtes på Tysk. Vanen var selv i gode

danske Hjem bleven den anden Natur. Det var ligesom gået over i Blodet, at det danske sømmede sig ikke inden for Kirkens og Kirkegårdens Mure og Hegn.

Og nu i Skolen — ja hvem kjender ikke den for Dansken ydmygende Tale: Hvor vidt i Verden kommer man med det Danske? Det bliver ikke vidt, mens man kan komme Verden rundt med det Tyske! Og hvad var det så egentlig også for et Sprog, der taltes i Hjemmene? Var det Dansk? Ja det hed sig rigtignok, at det var hverken Tysk eller Dansk, det var „ingen Sprog“, og sandt er det, at almindeligt Skoledansk eller Bogdansk er det ikke: det gamle Anglerdansk, Flensborgdansk, Frøslevdansk, eller hvad man nu vil kalde det; men det er alle Dage lige så godt Dansk som almindeligt Sjællandsk, Fynsk og Jydsk eller Bornholmsk osv. Derom har vi foruden Karsten Thomsens Sange så mangfoldige andre Vidnesbyrd.

Overtroen kan være en farlig Sygdom, som det ikke er let at komme sig efter, og således er det også med Overtroen på Latinen og Tysken.

I Frøslev havde den sidste tyske Lærer nok ikke været af de slemme, og nu fik de en dygtig dansk Lærer i Lorentzen. Karsten Thomsen var den Gang 14 År, og da han i sit 16. År skulde konfirmeres, havde de også fået en dansk Præst i Hanved. Den gamle Sognepræst Simonsen i Hanved havde foreløbig fået Lov til at blive i sit Embede; men så læste Folk i Avisen, at Cand. theol. Løjtnant P. H. Bech var kaldet til Sognepræstens Medhjælper, og endnu den Dag i Dag kan man deroppe høre Bech nævne blot med Navnet „e Løjtnant“. Peter Henrik Bech hed han og var født i Kjøbenhavn

30. Maj 1824, var theologisk Kandidat, da Krigen udbrød 1848, og gik da frivillig med i Krigen, i hvilken han til sidst havde gjort Tjeneste som Løjtnant. Siden var han Præst først i Hanved og derpå i Stenbjerg, østlig inde i Angel ved Flensborg Fjord. Efter 1864, da han blev afsat af Tyskerne, var han Præst først i Sønderlund ved Ringkjøbing og siden i Tranebjerg på Samsø, hvor han døde 19. Juni 1887. Han var Svoger til Præsten Gunni Busk og udgav efter dennes Død det værdifulde Brevskifte mellem Busk og gamle Grundtvig.

Bech fik megen Indflydelse på Karsten Thomsen, som i den korte Tid, han blev i Hanved, blev en af hans Konfirmander. Året før Karsten Thomsen gik til Præsten, var undtagelsesvis nogle Piger blevne konfirmerede på Dansk; men nu fik Bech sat igjennem at hele Konfirmandundervisningen blev given på Dansk. Det kneb nok mest med, at få den gamle Præst og Degnen Andresen til at indsø Retfærdigheden og Sømmeligheden i at dette skete, og hvad sagde Forældrene og selv Børnene, som havde havt Møje nok med at få lært deres tyske Lærebøger, og alt imens døjet både Hug og Skjænd? Skulde de nu have lige så megen Møje med at få det lært om igjen på Dansk? Bech gjorde dem det indlysende, at det Danske dog i Grunden var deres eget Sprog og lige så godt som det Tyske, og han glemte neppe at fremhæve, hvad der gik for sig på Menighedens første Pintsedag, da hver hørte Vidnesbyrdet i sit eget Tungemål. Da var det, „den lange tynde Dreng fra Frøslev Kro,“ som Bech kaldte ham, rejste sig og sagde frimodig: „Æ tænker de' er bedst vi blyvr ve' de Dansk'“, og så viste det sig, at de andre Børn syntes det samme.

Det var måske første Gang Karsten Thomsen fremstod som Talsmand og Vidne for Frøslevernes og de Hanvedfolks Danskhed, men han blev siden deres Talsmand i en vid Udstrækning, og var altid villig til at stå til deres Tjeneste, hvor Lejlighed gaves. Nu fandt man ham at være så færm i Dansken, at han de påfølgende Vintre kunde påtage sig at være Hjælpelærer i Frøslev Skole, hvortil der ikke var mange Skridt fra hans Barndoms-hjem, hvor han dog snart fik nok at gjøre. Faderens, Sandemand Karsten Thomsens Helbred var bleven nedbrudt, hvilket han selv, og sagtens med rette, gav Kaffepunsen Skyld for, og han tog på Dødslejet af sin Søn det Løfte, at han vilde afholde sig fra denne Drik. Han døde den 20. Juli 1857. Hustruen Trinike Thomsen overlevede ham ikke fulde to År. Hun døde den 18. April 1859. På Sandemand Karsten Thomsens og hans Hustrus Grave har Børnene sat Jærnkors med danske Indskrifter. De findes midt for Kirkens Nordside tæt op til Stien langs med Kirken, hvorfra vi har den vide Udsigt i Nord og Nordvest.

I den korte Tid Trinike Thomsen sad Enke, havde hun glædet sig ved at se Børnene Karsten og Marie holde godt Samlag med flere andre unge Mennesker i Byen og Omegnen. Bendix Hansen og hans Søster Ingeborg hørte til de lyseste Hoveder. Men det må i det hele taget have været en vakker Ungdom. Til deres Morskab hørte bl. a. den, at de sammenskrev et Morskabsblad „Landsby-nissen“, som gik rundt imellem dem eller blev forelæst ved deres Sammenkomster. Dette kunde nok give Æmne til Samtale og frisk Skjæmt, og samtidig morede de sig med god Læsning og Sang.

Karsten Thomsens Sind var lyst og hans Blik var tankefuldt. Han blev tidlig en alvorlig Mand, men hos ham kunde Alvor og Gammen bedst sammen. Der var alvorlige Sager nok for ham at tænke på, således som han efter Faderens og Moderens Død var bleven stillet som selvskreven Kromand og Gårdmand. Det var unge Krofolk, han og hans Søster, han 22 og hun endnu ikke 20 År. Kårene var ikke glimrende; men de var hverken frændeløse eller venneløse, og Farbroderen Peter Thomsen, som havde været ude at tjene og var ugift, kom hjem og hjalp dem med Gårdens Drift. Han blev siden der hjemme og overlevede Brodersønnen i to Måneder.

Det var ikke længe efter, at Karsten Thomsen var bleven Mand på Gården, at han og hans Folk i en Kæmpehøj på hans Mark øster ud efter Padborg fandt „Frøslevstaven“, som i P. G. Thorsens Værk om Nordens Runemindesmærker findes afbildet og udførlig skildret som en mærkelig Levning af de gamle Runestave, hvorom der meldes fra gamle Dage. Således Runestavene, Amled bragte til Britternes Konge fra Kong Fenge, og Runestaven, Ansgar medbragte fra Kong Erik i Sønderjylland til Kong Bjørn i Upsal.

På Sessionen fandtes Karsten Thomsen på Grund af sin spinkle Legemsbygning, skjønt han var mer end høj nok, at være uduelig til Krigstjenesten. Men da det så ud til Krig, vilde han nødigt have det siddende på sig, at han skulde være uskikket til at være med i Kampen for sit Fædreland. Han vilde ikke være Hestepasser men vilde ordentlig med og fik Lov til at komme til 21. Regiment, som lå i Flensborg, hvorfra han let kunde smutte

hjem og se til sine Folk og få Tidende om, hvorledes det gik der hjemme.

Således gik det til, at Karsten Thomsen kunde være med i Krigen 1864, og han har fået Ord for at have været en koldblodig Skytte, ja der er bleven sagt, at han ude ved Jagel og Bustrup den 3. Februar 1864 skød lige så rask som tyve Mand kunde lade og række ham Rifler, og lad nu være, at det kan være en Overdrivelse, så er der vel dog nok så meget i det, at han var en Soldat, der tildrog sig almindelig Opmærksomhed. Ligeledes er det sagt, at han ved Fredericia som Underkorporal en Gang var ude med sin Deling, hvori En gjorde Mine til at smøre Haser eller knibe ud, men at han ved Trusel om at nedskyde hver Kryster, der ikke holdt Stand, fik Stymperen til at gjøre sin Skyldighed. I Visen: „De var en Dav i Høstens Ti“ giver han os selv et troværdigt Billede af, hvordan det stod til i hans Hjem, da han vendte hjem fra Krigen. Vi se Marie med Flid tage vare på den huslige Syssel i Krostue, Dagligstue, Soveværelse og Storstue, hvor hun strør hvidt Sand på Gulvet og fejer det i Flammer. Medens Folkene med „Per“ er ude på Høstarbejde, er hun derefter i Færd med at lave Middagsmaden ude i Køkkenet, alt imens hun tager en Omgang på sin Strikkestrømpe. Da ser hun Broderen med Sorg i Sind nærme sig Huset. Begge to blive de glade, idet Blikkene mødes; men så slås hun af Rædsel ved Tanken om, at han kunde være falden i Fristelse og være Overløber, og han må love for sin gode Samvittighed og for Passet, han har i Lommen. Han var rede til at møde, når Krigen atter brød ud. Da gjenkjendte Marie først ret sin trofaste Broder.

Hvem havde vundet ved Krigen 1864? Hvad vandt Slesvigholstenerne? Hvad vandt Østerrig? Og hvad vandt Prøjsen? Ja efter 1866 tog Prøjsen det hele. Det har havt Magt og Snille nok til at overvinde alle Vanskeligheder og at indlemme i sig de Hertugdømmer, det i 1864 sammen med Østerrig med Våbenmagt tog fra Kongen af Danmark, både de tyske og det danske; men i Sønderjyllands mangfoldige danske Hjem lever det danske Folk med en stærk Følelse af, at den Gud, som har givet det Modersmål, Minder og Folkepræg, vil i rette Tid finde de rette Midler til at væрге det, så længe det ikke opgiver sig selv.

Karsten Thomsen sang endnu i Frøslev sine kvikke Sange, og da i Foråret 1867, mens Krigsmændene fra 1864 måtte stille til „Kontrolmøder“, de Hanved Mænd var samlede i Sognets Konfirmandstue, hvor Konfirmanden Karsten Thomsen for 14 År siden havde fundet det bedst at blive ved det Danske, en Ven spurgte ham: „Hvad siger Du, Kæsten?“ lagde den nu trediveårige Mand Hånden på Hjærtet og svarede: „Æ kan it!“ De unge Mænd drog skarevis til Danmark. En Del af dem kunde dog ikke drage bort fra deres Hjem, og vi har Exempler på Mænd, hvis Hjærte brast under den Medfart, de blev Gjenstand for ved at ville blive og udfylde deres Plads. Karsten Thomsen blev hjemme og giftede sig samme År 1867 med en Datter af Gårdejer og Kromand Bjørn Lorentsen af Frydendal (Vejbæk), Bov Sogn: Mariane Lorentsen født 1844. Men han skrev også Mettes Farvel:

„Så Farvel da, min Jens, o rejs Do kun Din Vej,
som for rigte står skrøwn i Dit Hjart.

De' er trågt Do skal væk, de' er trågt Do a Stej
fra Hus o' Hjem skal drej', de' er svart.“

Blandt de Mange, som i 1870 ved Krigens Udbrud måtte drage bort fra deres Hjem for ikke at være med i Kampen, hvad de nødigt vilde, var også Karsten Thomsen. Nu mente de, at Tiden var kommen, da Prøjsen skulde tugtes. Men det gik anderledes, end de havde tænkt. Under Krigen opholdt Karsten Thomsen sig dels i Kjøbenhavn, dels i Nørrejylland og stundom også i al Stilhed i sit Hjem. Medens han opholdt sig i Venneluse i Kjøbenhavn, skrev han „En Bu'nmands Sång“. Hjemme i Frøslev havde han efterladt sin unge Hustru og deres to små Børn: Trinike Thomsen, født 2. September 1868 og Karsten Bjørn Thomsen, født den 30. Maj 1870. Men han trøstede sig med, at Hustruen, Moderen puslede og sansede med dem, så de fik en dansk Opdragelse, og nu stod det så levende for ham, hvorledes hans Moder og Bedstemoder havde sunget for ham i hans egen Barndom og opdyrket hans danske Sind med de gamle Minder. På den Dag, da hans Datter Trinike fyldte sine to År, gav det franske Kejserrige tabt, idet Kejser Napoleon overgav sit Sværd i Kong Vilhelms Hænder, det Sværd, som Karsten Thomsen havde tænkt skulde blevet et Tugtenssværd i Guds Hånd. Intet Under, at han, mens han lønlig opholdt sig i sit Hjem, måtte sukke over lille Karsten Bjørns Vugge:

„Guj vèd, ven han vejste en Gång,
om han skal syng', som æ no sång
andr syng' e Tyskeres Visser.“

Skoleinspektør Jens Madsen i Kjøbenhavn, som i nogle År før 1864 havde været Lærer i Ellund, udgav i 1870 sin Bog: „Folkeminder fra Hanved Sogn ved Flensborg“, en værdifuld Bog, hvori Karsten Thomsen også har efterladt sig Spor. I Stubberup ved Horsens var hans

Bysbarn Bendix Hansen Lærer. Han var født i Frøslev 4. Januar 1843, var altså en 5—6 År yngre end Karsten Thomsen; men som der havde været godt Nabolikab mellem Karsten Thomsens og Bendix Hansens Forældre, således var der også godt Venskab mellem Børnene, og havde Karsten Thomsen, mens han måtte være borte fra sit Hjem, ikke i adskillige Uger været Bendix Hansens Gjæst, vilde vi neppe have havt hans Fortællinger „Fra Sønderjylland“. Da Bendix Hansen 1864 måtte drage bort fra Sønderjylland, skrev Karsten Thomsen til ham:

„Do skal no rejs, Do kan it bet
Blyv her; den Ti' er øvver,
som saml med dæ henglejt så let,
så munter glajt o' jøvver.

Do skal no føll' din Skjæbnens Spor,
som it skær min tidt me'e,
ja samles, skilles er vor Lod,
e lav vi er her ne'e.

Do var min Ven frå Barnsben,
o vil e' åltins væ'e,
vi kæ'n vos ret, o var gojt venn',
om de' var hist andr hæ'e.

Rejs do med Guj, o tænk så lidt
å mæ, der er her hjemm,
o la' mæ så å sort o' hvidt
kun tidt frå dæ fornemm'.

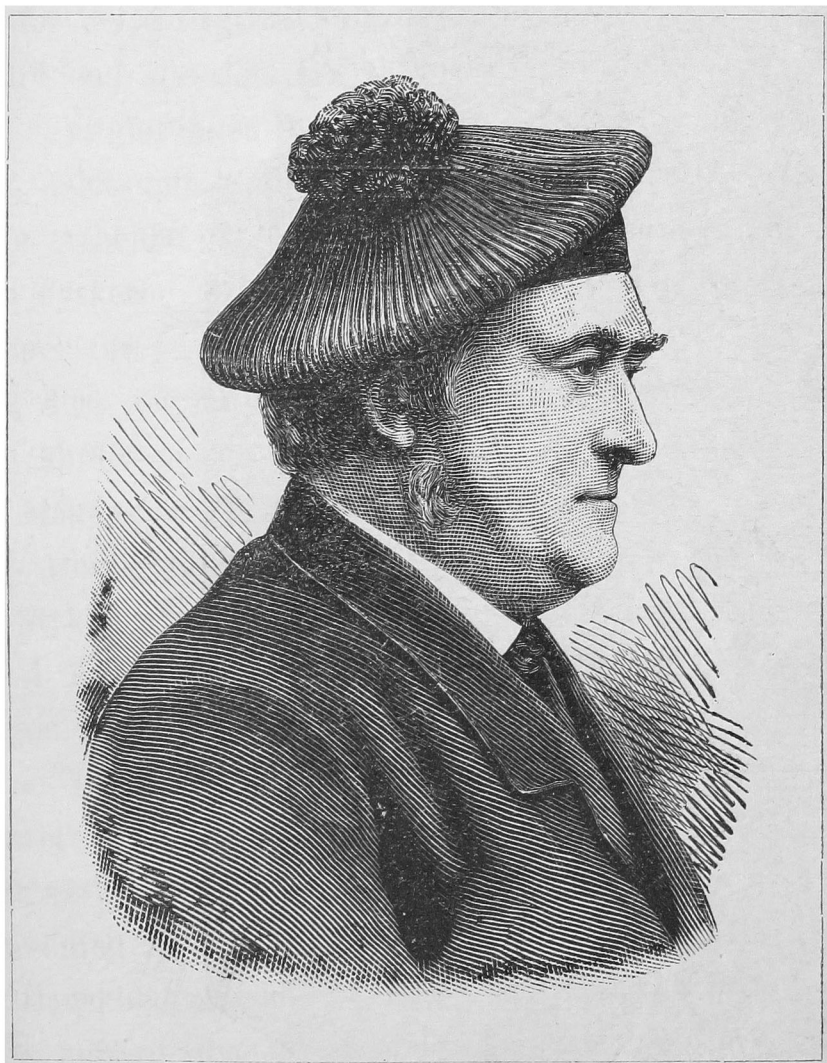
Nu sad de sammen i Nødens Dage og styrkede hinanden ved at opfriske Minderne fra de lyse Dage, da de gamle Frøslever fortalte dem om Kampene i de henrundne Tider. Hvor kunde Karsten Thomsens Åsyn lyse, når hans Samliv med Bendix Hansen og hans Søskende kom på Tale! Mens Karsten Thomsen endnu måtte holde sig skjult i Hjemmet, var han glad ved at sysle med Valdemar

Sejers Jydske Lov, hvis Sprog væsentlig er det samme, som hans Frøslevdanske.

Kong Vilhelm af Prøjsen var bleven det tyske Riges Kejsler; men Pragfredens femte Bud ænsedes lidet i Europas Råd. Højmod, som det sømmer sig en Stormagt, kjendtes kun lidet i det tyske Riges Færd mod Sønderjyllands danske Hjem. Dog gaves der hæderlige Undtagelser blandt de prøjsiske Embedsmænd. Karsten Thomsen omtalte således altid med Velvilje Landråd Krupka i Flensborg som en Mand, der gjerne vilde skåne sine Undergivne for unødvendig Hårdhed, og det var nok ham, Karsten Thomsen kunde takke for, at hans Fredløshed fik Ende på billigere Vilkår, end han havde havt Grund til at vente. Dog slap han ikke billigere, end at han og en anden Frøslevmand måtte i fjorten Dage sidde i Sønderborg på Vand og Brød, og, hvad de fandt værre, bag efter „i Trøjen“ og lade sig indøve som prøjsiske Soldater. Det kan derfor ikke siges, at det var som Sejerherrer, de vendte tilbage til deres Hjem.

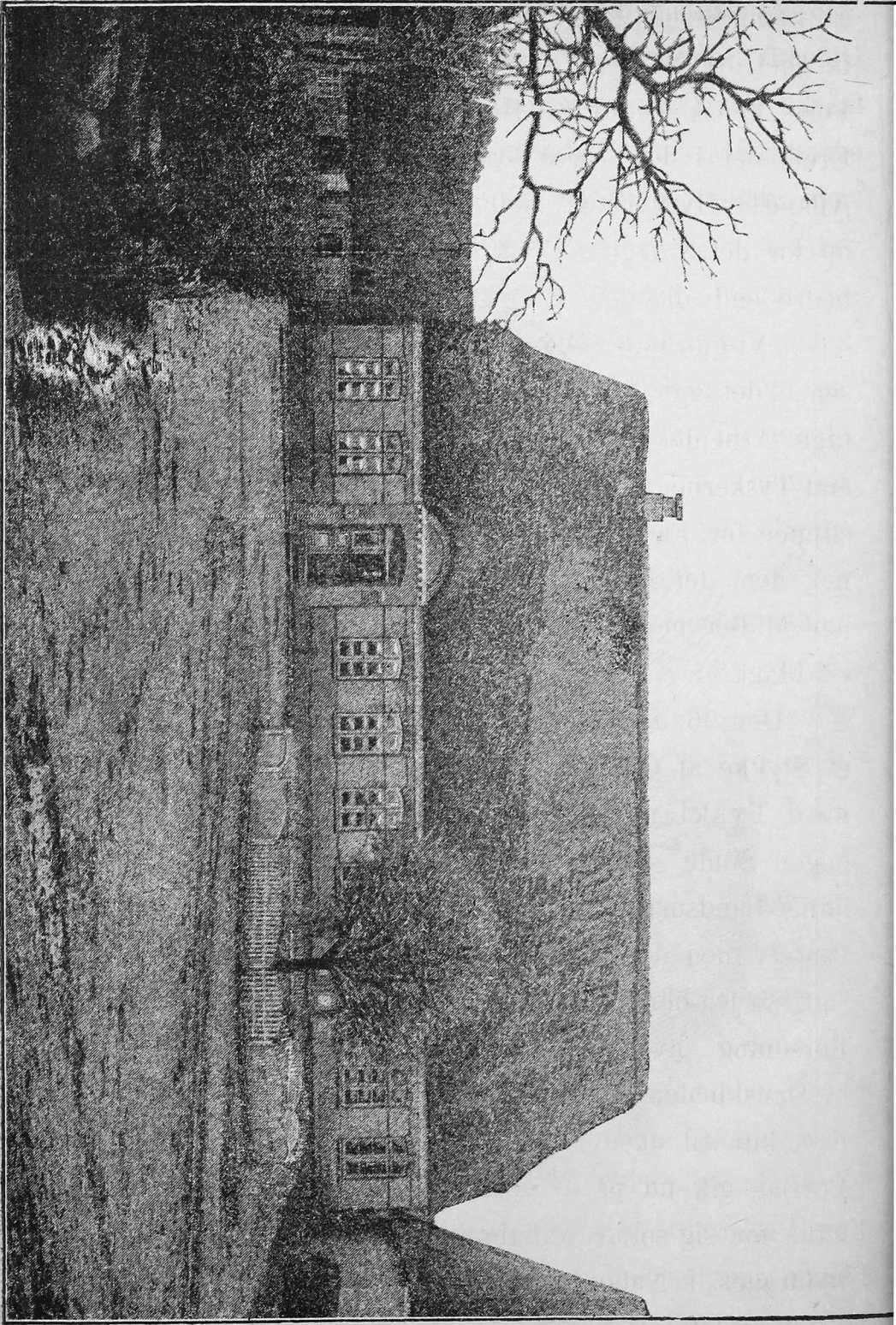
Retten til Krohold var nær gået tabt, og der var allerede bleven oprettet en ny Kro i Frøslev; men den holdt Frøsleverne ikke af, og skjønt Karsten Thomsen i og for sig ikke fandt det så herligt at være Kromand, føjede han dog sine Frøslevere i at købe den anden Kromands „Konsens“ og lade dem have deres gamle Kroalene, og han [føjede Frøsleverne og Omegnens Folk i meget mere end dette, i det han under de vanskelige Forhold tog imod Valg til en Mængde Tillidsposter, som i stort Omfang optog hans Tid og hans Evner. Han var således Kommuneforstander (Byfoged), Civilembudsmand, (den hos hvem den borgerlige Ægtevielse fuldbyrdes) Medlem

af Kredsagen og Medlem af Styrelsen for Flensborg og Omegns Sparekasse. Han skånedes ikke, og det hændte måske, at Grænserne for, hvad han kunde overkomme, overskredes; men i det hele taget kunde Omegnens Folk være glade ved deres Tillidsmand, og han vandt ved sin

Karsten Thomsen.

Færd selv de tyske Magthaveres Agtelse. Det er endog bleven sagt, at han for nogle År siden ved en Fremstilling for en prøjsisk Minister blev særlig fremhævet af Landråd Krupka, skjønt denne måtte tilføje: men han er en Dansker, og dette er sagt ikke blot til Karsten Thomsens men også

Frijslev Kro.

til Landrådets Ære. Gid at det tyske Folk snart måtte få Øjet opladt for, hvor let det er at vinde det danske Folks Venskab ved lidt Højmodighed og ved at fjærne den Uret, der i dets Navn øves mod danske Hjem i Sønderjylland! Hvor længe skal det dog vare, før det ret går op for dette dygtige Folk, hvad der tjener til dets Fred bedre end alle dets Hærskarer og frygtelige Våben!

„Vi gjør ingen Demonstrationer,“ sagde Karsten Thomsen, „det gjør kun ondt værre. Det gjælder kun om at tage Arbejdet op og se, om vi kan udføre det bedre end Tyskerne. Kun ad den Vej vinder vi over dem. Vi slipper for Flagstangen ved vor Skole, og gives der end nok den, der kunde unde os den, ved han nok, at vi også har Midler mod ham, og et lille Ord i rette Tid er også en Magt.“

Den 26. Januar 1861 stod der i Bladet „Fædrelandet“ et Stykke af Grundtvig med Overskrift: „Forsoningen med Tyskland“, som han indleder således: „At jeg nogen Sinde skulde tilråde Forsoning med Tyskland, har mine Landsmænd vistnok endnu mindre end Tyskerne ventet; men det har dog alt i flere År været min Hensigt, når jeg blot havde kunnet øjne Muligheden af en virkelig Forsoning, hvorved ikke Danmarks Rige med Danskerne og Danskheden blev Forsoningsofret til ingen Verdens Nytte, men kun til ubodelig Skade på begge Sider.“ Grundtvigs Forslag gik ud på at gjøre Holsten til et lille ukrænkeligt Rige for sig selv, der ligesom Svejts og Belgien ikke måtte inddrages i Nabomagternes Stridigheder og derefter en Sammenslutning mellem Tyskland, England og Højnorden til fælles Værn mod Vest og mod Øst, mod Romaner og Slaver. Og væsentlig var det det samme Bjørnstjerne

Bjørnson var inde på, da han i Efteråret 1872 i „Oplandenes Avis“ og „Dansk Folketidende“ skrev om Signalændringen og derved fik den vældige Storm imod sig. At det derimod ikke var hans Tanke, at enten Sønderjyden eller nogen anden Del af Nordens Folk skulde være Sonoffer for at få Sammenslutningen bragt i Stand, derom vidner, hvad han bl. a. skrev i „Oplandenes Avis“: „Men alle må vi ene os om Kampen i Slesvig. De brave Mænd og Kvinder, som siden Krigen har kæmpet her og på Grænsen, de må ikke længer stå alene! Hele Norden må missionere i Slesvig!“

Karsten Thomsen kunde i 1872 ikke skjønne, at Bjørnsons Tale og Skrift om Signalændringen var Tale og Skrift i rette Tid. Muligvis kjendte han det også kun af løsrævne Stumper og vrange Omskriverier, ligesom det senere gik ham med et Brevskifte mellem Bjørnson og den slesvigholstenske Dr. Meyn, til hvem han i 1876 skrev et Brev i „Flensborg Avis“ på Frøslvdansk under Mærket „En nordslesvigsk Bu'en“, i hvilket han med stor Djærvhed hævdede Nordslesvigs Danskhed og Ret til Gjenforening med Danmark. Han opkaster bl. a. i dette Brev Spørgsmålet:

„Skal Tyskens Sprog få slæggen
vort go-j, gammel Mål?
Skal kvovn vi o' fyg' etter
i Tyskens hovven Skrål?
Skal helle Minder slættes
o trampes ned i Støv?
vor kønnest Blommer vænes
om a' den tyske Plov?“

— og svarer:

„Nej! Nej! vi kan it skilles fra Bror o' Søster i Nord:

„Den Danskhed, som er synle
 kan vel ved Tvång bly'v dåt;
 men hva' forinden ulmer
 — o de e' jyst it småt —
 de mægter inne Tysker
 å skjul o' få forvæ'n,
 derte' er de' for sognfast,
 for gammel i Gård o' kæ'n.

Di Minder, der er prænte
 fra Barnsbén i vort Hjart',
 di viskes it så letle
 o' glemmes it så snart,
 it heller skal dem lykkes
 å få vort Sprog forvansk't,
 derte' er de for ædelt,
 for ræ't o' slæ't o' dansk'.

Karsten Thomsen havde nok at tage vare på i disse År. Han købte Jord ind til sine Fædres Gård, og han byggede i 1872, da Gården i hundrede År havde været i Slægtens Eje, et nyt Stuehus med rummelige og vel indrettede Værelser og med en meget stor Sal til Gilder og Møder. For ham var det imidlertid, som sagt, ingen stor Herlighed at være Kromand, og han havde gjerne ombyttet denne Stilling, når han ikke havde fundet det at være hans Skyldighed at blive ved. Da der et År tid før hans Død var Tale om, hvorfor han nu så lidt gav sig af med at skrive Sange, sagde han, som sandt var, at hans Tid, Kræfter og Tanker, var så optagne af, hvad hans Hus og hans Medborgere gav ham at vare på, at der ikke blev noget tilovers til Sange, som sprang ud i de stille Timer. „Du kan aldrig tro,“ føjede han til, „sådan en Pine, det er, når der melder sig noget, og man så i det samme afbrydes af Krogjæster, der kræve Opvartning, og at man skal holde dem ved Snak tidt blot om Vind og

Vejr.“ Men han var en god Kromand både til daglig, og når der var Gilde, som der særlig var et Par Gange om Året: ved Fastelavnstid og ved Midsommerstid, da der var Ringridning.

En Månedstid før Vinterballet eller Fastelavns-gildet udgik der gjerne fra Karsten Thomsens Hånd en trykt, rimet Indbydelse, der var som en Slags Stemmegaffel for Gildet. Af disse Indbydelser findes der trykt tre i „Fra danske Hjem i Sønderjylland“, 4. Udgave (Kolding 1890), hvor man tillige kan finde en Samling af Karsten Thomsens bedste Sange. Kromanden i Frøslev så også gjerne Folk samlede i sin store Sal, når der var et godt Foredrag at høre, og hans Frøslever kunde synge deres gode danske Sange.

Hellig Trefoldigheds Søndag 1889 var der i Karsten Thomsens Levedage sidste Gang Ringridning i Frøslev. En Ven af Karsten Thomsen kom med sidste Eftermiddags-tog fra Flensborg ud til Padborg for derfra at gjæste Vennen i Frøslev Kro. Den samme Ven var før rigelig fire År siden, Fredagen den 29. April 1887, kommen til Frøslev Kro i en såre alvorlig Stund. For en Timestid siden var Husets næstældste Datter Anna død i sin Alders fjortende År. Byens Koner var samlede efter Sædvane. Liget var „lagt på Strå“, og nu sad Konerne der i en Klynge omkring Karsten Thomsen og hans Hustru, da Vennen og den unge Mand, som var trolovet med Husets ældste Datter, trådte ind. Der var Sorg i Huset, men dog ikke den trøstesløse Sorg, og i en sådan Tid finder det gode Ord også det gode Sted. På en sådan Tid mødes Hjærterne, og vel er det, når de mødes, hvor der er godt

at være, om den Skat, som ikke tæres af Møl og Rust eller tages af Tyvehånd.

Nu kom Vennen atter, og han vidste, at der atter havde været et Barnelig i Frøslev Kro. Det var Husets yngste Søn Johannes, en lille Dreng, der var død efter en kort og heftig Sygdom. Det var med Vemod Vennen gav sig på Vej til Frøslev, et Stykke Vej, der let gås i et Kvarter. Han var imidlertid ikke gået ret mange Skridt, så hører han livlig Hornmusik fra Byen. Han går endnu nogle Skridt og hører da glade Børnerøster. Et underligt Møde for den vemodige Stemning, han var i! Forrest i Byen ud for Skolen, hvor Vejen drejer til venstre syd ned på Pladsen uden for Kroen med den indhegnede Eg midt i, mødtes Øjet af et lysteligt Syn. Landsbyens store Flok af Dreng og Piger legede deres muntre danske Lege. Vennens vemodige Stemning veg, som Dug for Sol. Dagen var i sig selv en dejlig Solskinsdag, og her var Solskin over Børnenes Lege. Vennen trådte ind, efterat han havde hilset på og var bleven gjenhilset af de jublende Børn. Derinde vrimlede det af Folk, og over dem lyste Karsten Thomsens milde Blik, ligesom Skjærsommersolen endnu så sent på Eftermiddagen lyste ud over Egnen. Den Mand, tænkte Vennen, kan glemme sine egne Sorger, når det gjælder om at muntre og styrke sine Medmennesker. Her var de samlede både Bønder (Gårdmænd), Husmænd og Daglejere med deres Familier og med Tjenestefolkene. Ringridningen havde været sat til den Dag, da lille Johannes døde; men på Grund af Dødsfaldet var den bleven udsat — dog kun i fjorten Dage. „De sèr nok, vi opdrejer it e Bø'n te Tyskere!“ siger en af Konerne til Vennen, da de sad sammen og indtog en Forfriskning i et indre Værelse. „Og

her er vi lige gode," sagde en af de unge Mænd, „her gjør vi ingen Forskjel på Bønder, Daglejere og Tjenestefolk. Når vi nu om lidt går til Bords, sidder vi imellem hinanden, som det kan træffe sig: Bondesønnen med Tjenestepigen, og Tjenestekarlen med Bondedatteren!“

Dette Sammenhold tilligemed det nedarvede kraftige Åndsliv fremstiller os Grunden til Frøslevs Danskhed efter den lange Overhaling af Tysk i Kirke, Skole og på Tinge og nu endelig Undergivelsen af den prøjsiske Statsmagt.

Karsten Thomsen hengav sig ikke til megen Ro den Nat; men næste Morgen var han tidlig på Færde, kvik og frisk som sædvanlig og oplagt til at tænke alvorligt og klart over sit Folks Ve og Vel og til at være det til Tjeneste i Råd og Dåd. Syv Uger senere så Vennen ham sidste Gang. Da kom han også en Søndag Eftermiddag til Frøslev Kro og fik se Karsten Thomsen på sin Post som Kromand, ved hvilken Lejlighed han viste sig at være i Slægt med Amled Jydekonge således, som vi ser ham skildret af Sakse Runemester. Det blev sidste Gang, Karsten Thomsen i dette Liv sås med denne Ven. Da de om Morgenen taltes ved om hans Visedigting, sagde Karsten Thomsen: „Ja ven æ blyvr gammel, kommer æ nok te å skryv' mer' Visser; men,“ føjede han til, idet en Anelse gennemfor ham, og idet han lagde sin højre Hånd på Hjærtet, „æ blyv'r vist it gammel, æ gær med en Hjartfejl, som snår kan gør't a' med mæ,“ og et Fjærdingår efter skete det, som han anede.

Under Gjestefærden i Vestjylland havde Karsten Thomsen tænkt at mødes med Pastor Bech i Lem, hvor han, som meldt, i nogle År havde været Provst. Der havde han sat sin kjære Konfirmand Stævne. Konfirmanden mødte

også, skjønt han kun havde knap Tid til det; men Præsten, som havde vinket ad ham, kom ikke, da han under Vejs fra Samsø til Lem var bleven overfalden af en heftig Sygdom.

Ved denne Lejlighed fik Karsten Thomsen altså ikke Lejlighed til Gjensyn med Bech. Så var der Tale om en Gjæstefærd til Samsø, hvor Bech var Præst. Men i denne så Karsten Thomsen sig ikke i Stand til at blive Deltager, og Bech havde han da heller ikke fået at se alligevel; ti inden de gjæstende Sønderjyder ved Midsommerstid 1887 kom, var Bech død og stedet til Jorde. Således se vi det ofte, at Guds Tanker ikke er vore og Skjæbnens Runer derfor vanskelige for Mennesker at råde.

Så var det i Efteråret 1889. Karsten Thomsen havde glædet sig til at holde sin Datters Bryllup den 30. Oktbr. Men mens der lavedes til Bryllup, slog Karsten Thomsens Time. Han segnede brat, og lå kun syg i få Dage uden ret at vide af sig selv at sige og uden at kjende til Lidelse. Dagen før Brylluppet skulde været holdt, døde han den 29. Oktbr. 1889. Der blev Sorg for Bryllupsglæde i hans Hjem og i Frøslev, og der vistes stor Deltagelse, da hans Støv Allehelgens Søndag den 3. Novbr. stedtes til Hvile på Hanved Kirkegård, som også ved Indskrifterne på Forældrenes Gravkors bærer Vidnesbyrd om Karsten Thomsens Danskhed. Tahige Kranse smykkede Kisten og Graven, deriblandt en fra Styrelsen for Flensborg og Omegns Sparekasse og en fra Ålborg med en smuk Indskrift. I Følget sås Flensborg og Omegns fremragende danske Mænd, deriblandt den afdøde mangeårige Ven Rigsdagsmand Gustav Johannsen, som havde „havt Dag sammen“ med den afdøde som Styrelsesmedlem i oven-

nævnte Sparekasse. I 1881 sang Karsten Thomsen over Hans Krügers Grav, hvad vi nu kan gentage over hans egen:

„Han hvil' i Frei no hær han Ro,
sit Livsmål do' it ender,
for sit Exempel vil slå Bro
o' lys' blandt trofast Venner.

Hvad Sand' o' Ret han virked for
Vor Herr' ham vil velsign' —
gid Guds Velsignels også må
følg' dem, som ham vil lign'.“
